

Шуміло О.С., к.е.н., доцент,
доцент кафедри «Фінанси та кредит»
Харківський національний університет будівництва та архітектури
Савченко К.В., студентка
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КАТЕГОРІЙ «ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА» І «ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА»

Шуміло О.С., Савченко К.В. Взаємозв'язок категорій «фінансова безпека» і «фінансова стійкість підприємства». У статті досліджено сутність понять «фінансова безпека» і «фінансова стійкість підприємства», проведено критичний аналіз визначень науковців. Визначені спільні та відмінні риси зазначених категорій, досліджено взаємозв'язок між ними та вплив його на фінансову діяльність підприємства. Фінансову стійкість розглянуто як передумову фінансової безпеки, так і її результат, що може бути як їх спільною рисою досліджуваних понять, так і потребувати окремого вивчення цих категорій.

Ключові слова: фінансова безпека, підприємство, фінансова стійкість, фінансова діяльність.

Шумило О.С., Савченко К.В. Взаимосвязь категорий «финансовая безопасность» и «финансовая устойчивость предприятия». В статье исследована сущность понятий «финансовая безопасность» и «финансовая устойчивость предприятия», проведен критический анализ определений ученых. Определены общие и отличительные черты указанных категорий, исследована взаимосвязь между ними и влияние ее на финансовую деятельность предприятия. Финансовая устойчивость рассматривается как предпосылка финансовой безопасности, так и ее результат, который может быть как общей чертой исследуемых понятий, так и требовать отдельного изучения этих категорий.

Ключевые слова: финансовая безопасность, предприятие, финансовая устойчивость, финансовая деятельность.

Shumilo O.S., Savchenko K.V. Interrelation of categories “financial security of enterprise” and “financial sustainability of enterprise”. The article considers the essence of concepts “financial security of enterprise” and “financial sustainability of enterprise”, makes a critical analysis of definitions of scholars. There are determined common and distinctive features of the mentioned categories and studied an interrelation between them and its influence on financial activities of an enterprise. Financial sustainability is considered as a prerequisite for financial security as well as its result that can be both common feature of the studied terms and needs an individual study of these categories.

Key words: financial security, enterprise, financial sustainability, financial activity.

Вступ. Ефективне функціонування підприємства у сучасних трансформаційних умовах господарювання обумовлюється станом їх фінансів. Одними із найголовніших характеристик фінансового стану підприємства є фінансова безпека і фінансова стійкість підприємства. Враховуючи їх вплив на фінансовий стан підприємства, для забезпечення стабільного функціонування підприємства у поточному періоді та розвитку в майбутньому, зазначенні категорії потребують поглибленого аналізу.

Аналіз останніх наукових досліджень. Теоретичні та практичні аспекти фінансової безпеки і фінансової стійкості підприємств досліджувались багатьма науковцями, серед них: Бланк І. А [9], Горячева К. С. [3], Кавчак І. Р. [1], Мамонтова Н. А. [8], Тридід О. М. [7], Сметанюк О. А. [13] та ін. Але не зважаючи на велику кількість досліджень, значна частина питань потребують подальшого дослідження, серед них недостатньо висвітлено питання

взаємозв'язку цих категорій. Поглиблене дослідження цих категорій надасть змогу суб'єктам господарювання підвищити рівень фінансової діяльності підприємства, що у свою чергу забезпечить підприємству стійке функціонування на ринку та можливість протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам.

Мета статті – провести аналіз визначень науковців «фінансова безпека підприємства» і «фінансова стійкість підприємства» визначити спільні та відмінні риси, дослідити взаємозв'язок між ними та зазначити його вплив на діяльність підприємства.

Виклад основного матеріалу. Фінансова безпека і фінансова стійкість пов'язані між собою, як характеристики фінансового стану підприємства. Між цими категоріями існує значний зв'язок, але вважаємо, що вони різняться у розумінні їх суті. Тому пропонуємо проаналізувати визначення науковців щодо зазначених категорій та виділити як

спільні особливості, так і особливості що відрізняють одну від одної.

Фінансову безпеку розглядають і як складову частину економічної безпеки, і як самостійний об'єкт управління. Існування різних підходів до визначення сутності фінансової безпеки підприємства значною мірою пояснюється багатоаспектністю аналізованого поняття, а тому для з'ясування змісту доцільно розглянути основні його характеристики [1]. Так І.О. Бланк визначає фінансову безпеку підприємства як кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенціальних загроз внутрішнього і зовнішнього характеру, параметри якого визначаються на основі

фінансової філософії і створюють необхідні передумови для фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і перспективному періоді. В.В. Шелест розуміє під фінансовою безпекою такий фінансовий стан, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх впливів, дозволяє забезпечити ефективну діяльність підприємства за рахунок оптимального залучення майна, переданого установниками в управління в довгостроковому періоді [2]. Горячева К.С. розглядає фінансову безпеку як фінансовий стан підприємства, який характеризується по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх та зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати

Таблиця 1

Визначення поняття «фінансова безпека підприємства»

Автори	Визначення	Особливості визначення
Бланк І.О. [9]	«Кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенціальних загроз внутрішнього і зовнішнього характеру, параметри якого визначаються на основі фінансової філософії і створюють необхідні передумови для фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і перспективному періоді»	Рівень фінансового стану, який кількісно і якісно детермінований
Шелест В.В. [4]	Фінансовий стан, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх впливів, дозволяє забезпечити ефективну діяльність підприємства за рахунок оптимального залучення майна, переданого установниками в управління в довгостроковому періоді	Збалансований та стійкий стан до загроз
Горячева К.С. [3]	Фінансовий стан підприємства, який характеризується по-перше, збалансованістю і якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, котрі використовуються підприємством, по-друге, стійкістю до внутрішніх та зовнішніх загроз, по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи	Збалансований та стійкий стан до загроз, здатність забезпечувати власні фінансові інтереси
Папехін Р.С. [4]	Фінансова безпека – визначає певний стан фінансової стабільності, в якому повинно знаходитись підприємство для реалізації своєї стратегії, характеризується можливістю підприємства протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам	Стан фінансової стабільності
Приказюк О.В. [5]	Фінансовий стан, який характеризується стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів та сталий розвиток всієї фінансової системи	Стійкий стан до загроз та здатність реалізовувати фінансові інтереси
Кім Ю.Г. [6]	Стан фінансових ресурсів, за яких забезпечується ефективна (прибуткова) діяльність підприємства, захист його фінансових інтересів та здатність зберігати свою ліквідність, платоспроможність і фінансові можливості під впливом різного роду небезпек і загроз	Стан фінансових ресурсів за яких забезпечується прибуткова діяльність

Джерело: розроблено автором на основі [3; 4; 5; 6; 9]

реалізацію власних фінансових інтересів, місії і завдань достатніми обсягами фінансових ресурсів, по-четверте, забезпечувати ефективний і сталий розвиток цієї фінансової системи [3]. Р.С. Папехін стверджує, що фінансова безпека – це певний стан фінансової стабільності, в якому повинно знаходитись підприємство для реалізації своєї стратегії, характеризується можливістю підприємства протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам [4]. Як фінансовий стан, що характеризується стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів та сталий розвиток всієї фінансової системи розглядає фінансову безпеку Приказюк О.В. [5]. Кім Ю.Г. визначає фінансову безпеку як стан фінансових ресурсів, за яких забезпечується ефективна (прибуткова) діяльність підприємства, захист його фінансових інтересів та здатність зберігати свою ліквідність, платоспроможність і фінансові можливості під впливом різного роду небезпек і загроз [6]. Результати дослідження суті поняття «фінансова безпека підприємства» узагальнено в табл. 1.

Досліджуючи суть поняття «фінансова безпека підприємства» слід зазначити, що існує неоднозначність під час визначення суті. Так фінансова безпека визначається як збалансований, стійкий стан до зовнішніх та внутрішніх загроз підприємства, як здатність реалізовувати власні фінансові інтереси,

забезпечувати прибутковість підприємства та сталий його розвиток.

Результатом забезпечення фінансової безпеки підприємств є фінансова стійкість, але можна стверджувати, що вона є також її передумовою, це пояснює взаємозв'язок цих категорій, і потребує їх розмежування під час дослідження.

Дослідимо сутність поняття «фінансова стійкість підприємства». Фінансова стійкість підприємства – це комплексна багатофакторна категорія, що відображає відтворювальний процес і перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних процесів. Дана категорія характеризує економічні відносини, через які відбувається соціально-економічний розвиток підприємства. Комплексність категорії фінансової стійкості суб'єктів господарювання полягає у відображенні в ній рівня фінансового стану та фінансових результатів підприємства, його здатності виконувати свої зобов'язання та забезпечувати подальший розвиток при збереженні кредитоспроможності і відносній незалежності від змін внутрішніх та зовнішніх чинників [7]. Мамонтова Н.А. визначає фінансову стійкість підприємства як економічний стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробни-

Таблиця 2

Визначення поняття «фінансова стійкість підприємства»

Автори	Визначення	Особливості визначення
Мамонтова Н.А. [8]	Економічний стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва	Стан, що забезпечує стабільну фінансову діяльність підприємства
Бланк А.І. [9]	Характеристика стабільного фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових ресурсів	Стабільний фінансовий стан
Стоянова О.С. [10]	Фінансова стійкість передбачає збіг чотирьох сприятливих характеристик: платоспроможності, ліквідності балансу, кредитоспроможності, високої рентабельності	Сукупність характеристик: платоспроможності, ліквідності, кредитоспроможності, високої рентабельності
Крамаренко Г.О. [11]	Під фінансовою стійкістю слід розуміти його платоспроможність у часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними і позиковими коштами, тобто це таке співвідношення власних і позикових коштів підприємства, коли за рахунок власних коштів повністю погашаються колишні і нові борги	Як платоспроможність у часі із фінансовою рівновагою власних і позикових коштів
Савицька Г.В. [12]	Фінансова стійкість – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів в мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в межах допустимого рівня ризику	Здатність суб'єкта до розвитку.

Джерело: розроблено автором на основі [8-12]

цтва і реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва [8]. За визначенням Бланка І.А., фінансова стійкість – характеристика стабільного фінансового стану підприємства, що забезпечується високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових ресурсів [9]. За визначенням О.С. Стоянова фінансова стійкість передбачає збіг чотирьох сприятливих характеристик: платоспроможності, ліквідності балансу, кредитоспроможності, високої рентабельності [10]. Крамаренко Г.О. вважає, що під фінансовою стійкістю слід розуміти його платоспроможність у часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними і позиковими коштами, тобто це таке співвідношення власних і позикових коштів підприємства, коли за рахунок власних коштів повністю погашаються колишні і нові борги [11]. У розумінні Савицької Г.В. фінансова стійкість – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів в мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, яка гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість в межах допустимого рівня ризику [12]. Аналіз визначень науковців суті поняття «фінансова стійкість підприємства» відображено в табл. 2.

Аналізуючи визначення науковців щодо суті поняття «фінансова стійкість підприємства», зазначимо, що фінансову стійкість підприємства розуміють як стабільний фінансовий стан підприємства, як сукупність характеристик платоспроможності, ліквідності, стійкого функціонування та розвитку.

Фінансова безпека є системою кількісних та якісних параметрів фінансового стану підприємства, які комплексно відображають рівень його фінансової захищеності [14]. Отже, фінансову стійкість підприємства можна розглядати як одну із характеристик фінансової безпеки, що визначає ефективність фінансового управління підприємством.

У дослідженні вже зазначалось, що між зазначеними науковими поняттями існує взаємозв'язок, фінансова стійкість підприємства з однієї сторони, є передумовою фінансової безпеки підприємства, а з іншого боку вона може виступати у ролі результату, який забезпечує фінансова безпека підприємства. Якщо дослідити ознаки фінансової

стійкості та фінансової безпеки, то частина із них є спільними як для фінансової стійкості та і для фінансової безпеки. Так наприклад, такі ознаки як: збалансованість фінансів, достатня ліквідність активів; фінансова незалежність підприємства; попередження банкрутства; здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватись у трансформаційних умовах тощо, є ознаками фінансової стійкості підприємства, її результатом, але водночас вони можуть обумовлювати забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Основною проблемою для будь якого підприємства у коротко-, середньо- і довгостроковій перспективі є створення фінансово стійкого стану, який би дав змогу стабільно розвиватися даному суб'єкту господарювання, а також підтримував би збалансованість між складовими його діяльності, зокрема таких як обсяги дебіторської і кредиторської заборгованостей, вхідні та вихідні грошові потоки та ін. Звідси, головним критерієм фінансової безпеки підприємства є фінансова рівновага, що в загальному вигляді визначається збалансованістю фінансових активів та позикового капіталу [13].

Так стійкість фінансової системи підприємства характеризує міцність і надійність її складових, усіх внутрішніх і зовнішніх зв'язків, спроможність стримувати внутрішні і зовнішні «навантаження». Чим стійкішою буде фінансова система підприємства, тим життєздатнішою буде його фінансова діяльність, тим вищим буде рівень його фінансової безпеки. Порушення пропозицій і зв'язків у фінансовій системі підприємства веде до її дестабілізації, є серйозним сигналом переходу фінансової системи від безпечного стану до небезпечного [14].

Висновки. Фінансова безпека та фінансова стійкість підприємства є важливими характеристиками всієї фінансової системи підприємства. Ці категорії доцільно розглядати у взаємозв'язку. Загальними характеристиками фінансової безпеки та фінансової стійкості є забезпечення стабільного фінансового стану підприємства. Також слід зазначити, що фінансова стійкість виступає як передумовою фінансової безпеки, так і її результатом, що може бути як їх спільною рисою, так і потребувати окремого вивчення цих категорій.

Список літератури:

1. Кавчак І.Р. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової безпеки підприємства / Кавчак І.Р. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www/repository.edu.ua>
2. Шелест В.В. Управління фінансовою безпекою довірчого товариства / В.В. Шелест // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3. – С. 181–184.
3. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / К.С. Горячева. – К.: Київський національний університет технологій та дизайну, 2006. – 20 с.
4. Папехін Р.С. Індикатори фінансової безпеки підприємства / Р.С. Папехін. – Волгоград: Волгоградское науческое издательство, 2007. – 16 с.
5. Приказюк О.В. Прибуток у формуванні фінансової безпеки аграрного підприємства: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / О.В. Приказюк. – К.: Київський національний університет ім. Тараса Шевченка – 2009. – 20 с.

6. Кім Ю.Г. Управління системою фінансової безпеки підприємства: автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Ю.Г. Кім. – К. : Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права» «Крок», 2009. – 21 с.
7. Тридід О.М. Багатокритеріальна класифікаційна система факторів динаміки фінансової стійкості підприємства / О.М. Тридід, К.В. Орехова. – Х., 2005. – 36 с.
8. Мамонтова Н.А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості) Автореферат дис. к.е.н. / Інститут економічного прогнозування НАН України – К : Науковий світ, 2001. – 17 с.
9. Бланк И.А. Управление формированием капитала / учебный курс / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2002. – 512 с.
10. Стоянова О.С. Финансы и кредит : учебный курс / О.С. Стоянова. – К. : Эльнга-Н ; Ника-Центр, 2008. – 448 с.
11. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування / Г.О. Крамаренко. – Дніпропетровськ : Вид. ДАУБП, 2011. – 224 с.
12. Савицька Г.В. Экономический анализ : учебник / Г.В. Савицкая. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 647 с.
13. Сметанюк О.А. Фінансова стійкість в системі фінансової безпеки підприємства. / О.А. Сметанюк, С.О. Кругляк / Економічний простір. – №85. –2014. – С. 187-196.
14. Петренко Л.М. Взаємозв'язок фінансової безпеки та фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www/ir.kneu.edu.ua>.